

مدیریت مشاغل شهری

نویسنده:

رسول محمدرضائی

استاداری آذربایجان شرقی
معاونت امور عمرانی
دفتر امور شهری و شوراهای

وزارت کشور

سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور
پردیسگاه مدیریت شهری و روستایی

انتشارات دانشگاه تبریز

سری منابع آموزشی شهرداریها

سرشناسه
عنوان و پدیدآور

: محمدرضایی، رسول، ۱۳۲۷ -
: مدیریت مشاغل شهری/ تألیف رسول محمدرضایی؛ ویراستار علمی و ادبی
احسان‌الله محمدرضایی؛ به سفارش سازمان شهرداری ها و دهیاری های
کشور، پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی، استانداری آذربایجان شرقی.

مشخصات نشر
مشخصات ظاهری
فروست

: تبریز: دانشگاه تبریز، انتشارات، ۱۳۹۰
: ۱۷۴ ص.: جدول
: انتشارات، دانشگاه تبریز، انتشارات: ۵۳۰.
سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور، پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی.

شابک
وضعیت فهرست نویسی

: فیبا
: مشاغل.
: شهرداری.
: عمران شهری.
: محمدرضایی، احسان‌الله، ویراستار.
: سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور، پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی.
: دانشگاه تبریز، انتشارات.
: استانداری آذربایجان شرقی
HF ۵۳۸۱/م۲۶م۴ ۱۳۹۰
۳۳۱/۷
۳۶۶۵۸۲۲

موضوع
موضوع
موضوع
شناسه افزوده
شناسه افزوده
شناسه افزوده
شناسه افزوده
رده بندی کتبی
رده بندی یو بی
شماره کتابخانه ملی

انتشارات دانشگاه تبریز

مدیریت مشاغل شهری

تألیف: دکتر رسول محمدرضایی
ویراستار: احسان‌الله محمدرضایی
ناشر و فروست: انتشارات دانشگاه تبریز؛ ۵۳۰ با همکاری سازمان شهرداری ها
و دهیاری های کشور
تهیه و تنظیم: معاونت آموزش پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی
استانداری آذربایجان شرقی
مجری پروژه: محمد اشرف‌نیا - حسین رجب‌صالحی
مدیر پروژه: مرتضی موحدنیا - جواد نیکنام - ابراهیم نجفی
ناظر پروژه: زمان ۱۳۹۰ - اول
تاریخ و نوبت چاپ: ۳۰۰۰
شمارگان: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۵۱۹۹ - ۵۵ - ۰۰
شابک: ۳۲۰۰۰/- ریال
قیمت:

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: انتشارات دانشگاه تبریز

(این اثر با حمایت مالی و به سفارش سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور و استانداری
آذربایجان شرقی به چاپ رسیده است و از مصوبات شورای پژوهشی دانشگاه تبریز نیست)
کلیه حقوق اثر مزبور برای ناشران محفوظ است

نشانی: تبریز - بلوار ۲۹ بهمن - دانشگاه تبریز - تلفن: ۳۳۱۶۶۹۹ - نمابر: ۳۳۴۲۵۶۲

پیشگفتار

گسترش شهرنشینی و مسائل و مشکلات خاص زندگی شهری، بیش از پیش ضرورت توجه همه جانبه به راهبردهای سودمند برای بهینه سازی زندگی ساکنان شهرها را لازم ساخته است. در میان عوامل تاثیرگذار در شهرها مانند محیط زیست شهری، حمل و نقل شهری، ایمنی شهری و برنامه ریزی شهری، یک عامل بسیار مهم که تاثیر فزاینده و تعیین کننده ای بر دیگر عوامل سازنده زندگی شهری دارد، مدیریت شهری است. هر فعالیت اجتماعی بدون وجود مدیریت سازمان یافته - که اهداف و ابزارهای رسیدن به آنها را مشخص کند و فعالیتها را هماهنگ سازد - از هم می باشد و به بی نظمی می گراید. شهرها نیز که پیچیده ترین و متنوع ترین جلوه های زندگی اجتماعی بشری را در خود دارند بدون وجود نظام مدیریت شهری که ضمن انجام برنامه ریزی های لازم برای رشد و توسعه آینده شهر به مقابله با مسائل و مشکلات کنونی آنها بپردازد بی سامان می گردند.

در نظریه های جدید مدیریت، به بالاترین سازمان از نظر کیفیت، سازمان متعالی می گویند. یک سازمان زمانی متعالی است که تمام اعضا به ماهیت ذاتی و درونی روابط خود اهمیت دهند، بدین معنا که هر فردی برای کارایی بیشتر از هیچ کوششی دریغ نرزد. بر خلاف یک رابطه متقابل خشک و رسمی که در آن طرفین به چگونگی تقسیم منافع علاقمندی نشان می دهند، اعضاء یک سازمان متعالی و برتر بیشتر مایل اند بدانند چگونه هر یک از آنان می توانند نفع بیشتری به سازمان ارائه دهند، افزون بر این، تمامی اعضا سازمان به این موضوع علاقمندند که چگونه می توانند برای افراد خارج از سازمان نیز مثر ثمر باشند.

نظام مدیریت شهری نیز می باید به جایگاه متعالی خود برای خدمات رسانی بهتر به منظور رضایتمندی هر چه بیشتر شهروندان کشور دست یابد. مهمترین راه برای رسیدن به این هدف برای نظام مدیریت شهری دست یابی به جریان دانش و اطلاعات بهتر در جهت اخذ تصمیم مناسب و کاهش خطاها در تصمیم گیری و اجرا می باشد. داشتن دانش و اطلاعات از عدم قطعیت در روند تصمیم گیری ها می کاهد. مهمترین ابزار دست یابی به اطلاعات در جهان امروز متون نوشتاری یا

الکترونیک می‌باشد که اگر حاصل تلفیق علم و عمل باشند تاثیرگذاری آن به مراتب بر مخاطبین بیشتر خواهد بود. به منظور انتشار دست‌آوردهای جدید علمی و عملی در زمینه‌های مختلف مدیریت شهری پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور با همکاری دفتر امور شهری و شوراهای استانداری آذربایجان شرقی اقدام به انتشار کتب آموزشی‌ای با عناوین زیر نموده است تا گامی هر چند کوچک در ارتقاء سطح علمی شهرداری‌ها کشور برداشته شده باشد.

۱ - آشنایی با تشکيلات و مقررات شهرداری‌ها.

۲ - مدیریت میادین میوه و تره‌بار.

۳ - مدیریت پایانه‌های مسافربری.

۴ - مدیریت مشاغل شهری.

۵ - کاربرد GIS در برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای.

۶ - برنامه‌ریزی نیروی انسانی.

۷ - شهرها و شهرک‌های جدید.

۸ - مدیریت و برنامه‌ریزی تجهیزات شهری.

کتاب حاضر با عنوان مدیریت مشاغل شهری در ده فصل تهیه شده است. فصول این کتاب عبارتند از: فصل اول: مقدمه، فصل دوم: مفاهیم و تعاریف مهم مشاغل شهری، فصل سوم: انواع مشاغل و طبقه‌بندی آنها در شهر، فصل چهارم: ویژگی‌ها و شرایط مشاغل، فصل پنجم: ضرورت و اهمیت مدیریت و راهبری مشاغل شهری، فصل ششم: اهداف مدیریت و ساماندهی مشاغل شهری، فصل هفتم: راهکارهای ارتقاء عملکرد مشاغل شهری در جهت توسعه شهری، فصل هشتم: اصول ساماندهی انواع مشاغل در شهر، فصل نهم: آسیب‌شناسی مشاغل شهری و فصل دهم: روش‌های برخورد با آسیب‌های مشاغل شهری.

در پایان از همکاری صمیمانه آقایان محمد اشرف نیا معاون امور عمرانی استانداری آذربایجان شرقی، حسین رجب صلاحی معاون آموزشی پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری کشور و مرتضی موحد نیا مدیر

کل دفتر امور شهری و شوراهای استانداری آذربایجان شرقی که در تهیه، تدوین و نشر این کتاب تلاش فراوانی نمودند نهایت تقدیر و تشکر به عمل می‌آید.

احمد علی‌رضا بیگی

استاندار آذربایجان شرقی

محمدرضا بمانیان

رئیس پژوهشگاه مدیریت شهری و روستایی

سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور

www.ketab.ir

۶	۱- مقدمه
۹	۲- مفاهیم و تعاریف مهم مشاغل شهر
۱۲	۲-۱ مقدمه
۱۳	۲-۲ تعاریف و مفاهیم مهم شهری
۲۰	۲-۳ تعاریف و مفاهیم مهم در مشاغل
۲۷	۲-۴ تعاریف و مفاهیم مهم مدیریت
۲۹	۲-۵ جمع‌بندی فصل دوم
۳۱	۳- انواع مشاغل و طبقه‌بندی آنها در شهر
۳۳	۳-۱ مقدمه
۳۵	۳-۲ انواع طبقه‌بندیهای مشاغل شهری
۳۵	۳-۳ طبقه‌بندی سازمان بین‌المللی کار
۴۳	۳-۴ طبقه‌بندی مشاغل در کانادا
۴۵	۳-۵ طبقه‌بندی مشاغل ملی ایران
۴۶	۳-۶ جمع‌بندی فصل سوم
۴۹	۴- ویژگی‌ها و شرایط مشاغل
۵۱	۴-۱ مقدمه
۵۱	۴-۲ تعریف ویژگی مشاغل
۵۲	۴-۳ ویژگی‌های عام مشاغل
۵۵	۴-۴ دانش حرفه‌ای و اهمیت آن در کسب‌وکار
۵۷	۴-۵ شناخت مهارت و دانش عمومی مشاغل
۶۱	۴-۶ شناخت مهارت و دانش مشاغل بازرگانی
۶۷	۴-۷ شناخت استانداردهای دانش بازرگانی در ایران
۶۹	۴-۸ ارکان دانش بازرگانی
۷۴	۴-۹ جمع‌بندی فصل چهارم
۷۷	۵- ضرورت و اهمیت مدیریت و راهبری مشاغل شهری
۷۹	۵-۱ مقدمه
۸۰	۵-۲ تعاریف مفاهیم فصل
۸۲	۵-۳ مزایای مدیریت علمی
۸۳	۵-۴ مزایای مدیریت علمی در مشاغل شهری

۸۸	۵-۵ وظایف اساسی مدیریت
۹۱	۶-۵ سلسله مراتب مدیریت چند بخشی
۹۲	۷-۵ جمع‌بندی فصل پنجم
۹۵	۶- اهداف مدیریت و ساماندهی مشاغل شهری
۹۷	۱-۶ مقدمه
۹۷	۲-۶ تعاریف مفاهیم اصلی فصل
۱۰۱	۳-۶ روشهای توسعه هدف در مدیریت
۱۰۳	۴-۶ هدف در سازمان و مدیریت هدف در سازمانها
۱۰۶	۵-۶ اهداف در مشاغل
۱۰۸	۶-۶ مدیریت به طریق اهداف
۱۰۹	۷-۶ قلمرو و سطح اهداف
۱۱۰	۸-۶ جمع‌بندی فصل ششم
۱۱۳	۷- راهکارهای ارتقاء عمل‌کرد مشاغل شهری در جهت توسعه شهری
۱۱۵	۱-۷ مقدمه
۱۱۵	۲-۷ تعاریف توسعه شهری
۱۱۶	۳-۷ عملکرد
۱۱۹	۴-۷ تعریف قلمرو
۱۲۰	۵-۷ روشهای مدیریت عمل‌کرد
۱۲۰	۶-۷ معیارها شاخص‌های کلیدی عمل‌کرد
۱۲۳	۷-۷ مدل‌های کاربرد نرم افزارها
۱۲۴	۸-۷ طراحی و اجرای مدیریت عمل‌کرد
۱۲۶	۹-۷ روشها و رهیافت‌های ارتقاء سطح عملکردی مشاغل شهری
۱۲۶	۱۰-۷ جمع‌بندی فصل هفتم
۱۲۹	۸- اصول سازماندهی انواع مشاغل در شهر
۱۳۱	۱-۸ مقدمه
۱۳۴	۲-۸ تعریف گروه اجتماعی
۱۳۴	۳-۸ اشکال حقیقی و حقوقی کسب‌وکارهای اقتصادی
۱۳۶	۴-۸ تعریف سازمان
۱۳۷	۵-۸ اصول سازماندهی مشاغل شهری
۱۳۷	۶-۸ مراحل سازماندهی
۱۳۸	۷-۸ انواع سازمان
۱۳۹	۸-۸ نمودار سازمانی

۱۳۹	۸-۹ اصول حفاظت سازمان
۱۴۰	۸-۱۰ چارت سازمانی
۱۴۱	۸-۱۱ رهبریت در سازمان‌های رسمی
۱۴۲	۸-۱۲ جمع‌بندی فصل هشتم
۱۴۵	۹- آسیب‌شناسی مشاغل شهری
۱۴۶	۹-۱ مقدمه
۱۴۸	۹-۲ آسیب‌شناسی
۱۴۹	۹-۳ آسیب/خطر/ریسک
۱۵۱	۹-۴ انواع آسیب‌ها
۱۵۳	۹-۵ جمع‌بندی فصل نهم
۱۵۵	۱۰- روش‌های برخورد با آسیب‌های مشاغل شهری
۱۵۶	۱۰-۱ مقدمه
۱۵۷	۱۰-۲ روش‌های برخورد با آسیب‌های مشاغل شهری
۱۵۸	۱۰-۳ مدیریت مالی و برخورد با آسیب‌ها
۱۶۱	۱۰-۴ سامانه بیمه و آسیب‌های کسب‌وکار
۱۶۴	۱۰-۵ مدیریت انگیزه و آسیب‌های کسب‌وکار
۱۶۵	۱۰-۶ راهنمایی در علت‌یابی آسیب‌ها
۱۶۶	۱۰-۷ جمع‌بندی فصل ده

۱- مقدمه:

در گذر توسعه که به یک مفهوم گذار از زندگی سنتی به زندگی مدرن شهری و صنعتی است؛ تحولات اساسی و دگرگون کننده‌ای در ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و حتی سیاسی جوامع اتفاق می‌افتد. هر کدام از این تحولات در جوامع مختلف گذر کرده یا در حال گذر - یعنی شرایط و اقتضاهای گوناگون اقتصادی، اجتماعی و سیاسی - با شکل‌بندی‌های کالبدی، ترکیبی و محتوایی متفاوتی بوده است؛ و بهیچ‌وجه حتی پس از اتفاق این تحولات حالت دائمی و ثابتی را بخود نگرفته و هر پدیده‌ای با توجه به ماهیت آن دارای چرخه زیست و تحولی خاص خود بوده و همواره در حال دگرگونی و تحول تدریجی، یا ناگهانی و شدید است. علاوه بر این، هر کدام از این تحولات نیز در حوزه‌های علمی خودش - علوم اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مطالعه و کنکاش می‌شود.

از جمله این موارد در یک قرن گذشته در حوزه اقتصاد از مجموعه تحولات متعدد بوجود آمده مواردی به شرح زیرین بوده است:

- ۱- روند صعودی میزان رشد جمعیت کل - مثلاً در ایران از حداکثر ۳/۴ درصد در سال تا به حد اقل ۱/۴ درصد در سال.
- ۲- روند صعودی میزان رشد جمعیت شهری، مثلاً در ایران از حداکثر ۶ درصد در سال تا به حداقل ۳/۹ درصد در سال.
- ۳- روند صعودی تعداد و حجم مراکز تجمع انسانی شهری، مثلاً در ایران تعداد شهرها از ۵۰۰ شهر با ۴۵ درصد جمعیت کشوری به ۱۵۰۰ شهر با ۶۵ درصد جمعیت کشور.

- ۴- روند صعودی تنوع، و تعدد، و قلمرو دسترسی به کالاها و خدمات با تنوع کیفیتی متفاوت با مصارف گوناگون مستقیم، واسطه‌ای و سرمایه‌ای. رشد کالا و خدمات کدگذاری شده از چند هزار در گذشته‌های نزدیک به حدود یک میلیون با تنوع -